

BEWAAR HET PAND

Uitgave tot bevordering van de handhaving der oude Gereformeerde beginselen
verschijnt eens in de veertien dagen

KOMMISSIE VAN REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Meerkerk; Ds. H.C. van der Ent, Elburg;
Ds. L.W. van der Meij, Alphen a.d. Rijn; Ds. D. Slagboom,
Katwijk aan Zee; Ds. M.C. Tanis, Sliedrecht-Centrum;
Ds. M. Vlietstra, Zeist; Ds. P. van Zonneveld, Driebergen;
A. Beukers, Alphen a.d. Rijn en Joh. van der Lee, Alphen a.d. Rijn.

REDAKTIE:

Ds. G. Blom, Prinses Marijkeweg 13,
4231 BP Meerkerk. Telef. 01837-1357

ADMINISTRATIE

A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a/d Rijn,
tel. 01720 - 74202, postrek. 70.43.50, t.n.v. de administrateur van „Bewaar het Pand” te Alphen a/d Rijn.
Abonnementsprijs f 10,- per jaar. Abonnementsprijs voor de Verenigde Staten en Canada 5 dollar per jaar.
Advertenties f 0,25 per mm. Bij kontrakt korting.

MEDITATIE

Verbaasd

„En ziende de tekenen en grote krachten, die er geschiedden, ontzette hij zich”.

Handelingen 8 : 13b.

't Is een wonderlijke zaak: een tovenaars ontzet. Doorgaans is het anders. Zo was het ook met Simon de tovenaars. Hij bracht de mensen in Samaria met zijn tovenaarskunsten tot ontzetting. Zijn plaatsgenoten stonden als aan de grond genageld wanneer hij zijn toverrijen deed. Vol respect, met diep ontzag keken ze tot Simon op. Ze zagen hem als een openbaringsorgaan van God. God Zelf — zo dachten ze — manifesteerde Zich in Simon. En dat was Simon zeer welgevallig en goed voor zijn portemonnee...

Het werd andersom: Simon werd verbijsd, verbaasd, ontzet. Dat was toen Filippus, de ware gezant van God, de dienstknecht van Jezus Christus, in de stad kwam. In de straten van Samaria klonk het heerlijke Evangelie.

Het was begonnen in Jeruzalem. En nu was Samaria — dat half-heidense land, dat land vol bij- en ongelooft, aan de beurt. Dit in overeenstemming met de opdracht die de Heere Jezus vlak voor Zijn hemelvaart aan Zijn apostelen had gegeven. Ze waren begonnen in Jeruzalem, en toen werd het Samaria, en daarna zou heel de aarde akker worden waarop het zaad van het Evangelie gestrooid werd.

De blijde boodschap klinkt alzo naar de wil van de Heere Jezus in Samaria, de boodschap die geadresseerd is aan arme zondaars, aan degenen die God kwijt zijn, God moedwillig, vrijwillig de rug toegekeerd hebben, uit het Vaderhuis zijn, en nu kinderen der ongehoorzaamheid zijn, onder de macht van satan, doende de wil van het vlees en van de gedachten, blind, in de duisternis, dood in zonde en in misdaden, en daarom kinderen van de toorn. O wat is die boodschap waarvoor God heeft gezorgd, groot. Hoe blijkt daaruit dat Hij rijk is in barmhartigheid. Hoe openbaart zich daarin Zijn grote, onuitsprekelijke liefde. Er is bloed gestort. God heeft Zijn eniggeboren Zoon overgegeven om geslacht te worden. Die Zoon heeft Zich als een lam ter slachting laten leiden. Jezus Christus heeft aan het kruis door het kruis verzoening verworven, verzoening door Zijn voldoening. Nu kunnen zondaars volkomen met God verzoend worden. Al de toorn en al de vloek weg. God weer terug, een geopende hemel. De vrede die alle verstand te boven gaat, in het hart. God geen Rechter meer, maar Vader. Op reis naar het Vaderhuis, om eeuwig thuis te komen.

De Evangelieprediking in Samaria ging gepaard met veel tekenen en grote krachten. Onreine geesten werden uitgedriven. Met grote stem verlieten zij mensen. Geraakten en kreupelen werden genezen. De krachten van het Koninkrijk der hemelen openbaarden zich in Samaria. Toch was het rijkst van alles dat mensen innerlijk veranderd werden. De Heilige Geest paarde Zich aan de verkondiging van het Woord. Harten werden vernieuwd, wederomgeboren. Dat is wat als een mens verzoening vindt door de voldoe-

ning van Jezus Christus, als dat bloed, dat dierbare en kostbare bloed van Hem gesprengd wordt op een boos en verdorven hart, op een onheilig en goddeloos menskind, als de Christus betuigt: Ik voor u daar gij anders de eeuwige dood had moeten sterven. Ik in uw plaats, onder de vloek en de toorn van God. Ik in uw plaats weggezonden in al de golven van die toorn en vloek. O die liefde, die grote en onuitsprekelijke liefde, die eeuwige liefde. Ik heb u liefgehad met een eeuwige liefde, liefde van eeuwigheid tot eeuwigheid.

Simon de tovenaars wordt verbaasd. Hij staat perplex. En wie zou niet verbaasd worden als hij geplaatst wordt voor de grote werken Gods? Daar halen al de tovenaarskunsten van de wereld en van de hel niet bij. We zeggen wel eens: de duivel is de aap van God. Hij aapt God na.

Toen Mozes naar het paleis van farao moest om te zeggen: „laat Mijn volk gaan”, waren er ook duivelskunstenaren die precies hetzelfde als Mozes deden. Maar geen duivel en geen mens kan 's mensenhart wederbaren. Dat kan alleen God, de almachtige God, door het onwederstandelijke werk van de Heilige Geest.

Vandaag overheerst zo het intellectualisme. We willen verstaan en begrijpen. We willen de werken van God beredeneren, en het onnaspeurlijke werk van de Heilige Geest naspeuren, het wonder ervan wegwerken, en op de vingers narekenen. En dat kan niet. God zet altijd mensenkinderen in verbazing. Wat een wonder is, wordt als wonder beleefd. In geen andere weg. En die weg is altijd een weg die ik gisteren en eergisteren niet geweten heb. Och wat kunnen we toch redeneren: als God gaat werken, dan dit en dan dat. Maar wanneer God gaat werken dan wordt een menskind altijd verbaasd.

Kent u die verbazing?

Verbazing over mijzelf. En dat steeds meer. Als gevolg van ontdekkend licht; licht dat het duistere hart bestraalt. Ik weet dat in mijn vlees geen goed woont. Ik vleeselijk en verkozocht onder de zonde. Ik word een afgodendienaar, ik vereer een god zoals ik hem zelf wil hebben, ik heb Gods heilige Naam misbruikt, ik ben een sabbatsschender, ik ben een opstandeling, een doodslager, een echtbreker, een dief, een leugenaar, een mens vol met zondige begeertes. Een psalmdichter spreekt van stinkende etterbuilen. Nu dat word ik. De Heere zegt in Zijn Woord: „Ik zal maken dat zij een walg van zichzelf krijgen”. Dat gebeurt ook.

In het begin denken we dat het elke dag beter wordt, dat we al meer bekeerd, ja afbekeerd worden. Dat is de begeerte van het Godevrijdige vlees. We willen ons vlees behouden en bewaren. We willen ons vlees zalig hebben. Maar vlees en bloed zal het Koninkrijk Gods niet ingaan. Dat kan ook niet. Omdat het God niet en nooit bedoelt.

't Klinkt eigenaardig, maar wie het vat die vatte het: zalig worden wordt steeds makkelijker. 't Komt steeds meer buiten de mens te liggen. God doet het alleen, de drie-enige God, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Dat de Christus Zichzelf gegeven heeft voor zo'n mens, dat de Christus voor zo een Zijn bloed heeft gestort, en dat de Christus Zich nu buigt over zulk een, en Zich blijft buigen

en Zijn ontfermende liefde blijft betonen, dat zet in verbazing, in kinderlijke verbazing. God zet mensenkinderen in verbazing, vanwege Zijn werken.

En straks is er de eeuwige verbazing.

Ds. v.Z.

Van de administratie

In de afgelopen periode mochten we f 105,— aan giften ontvangen en werden 3 nieuwe abonnees opgegeven. Voor beiden onze hartelijke dank.

Adm. Bewaar het Pand: A. Beukers, Toussaintplein 20, 2406 XL Alphen a.d. Rijn, tel. 01720-74242, giro 704350.

Van de Redactie

1. Volgend nummer. In verband met de vakanties ter drukkerij zal er op donderdag 4 augustus a.s. geen nummer van ons blad verschijnen. Her eerstvolgende nummer zal D.V. verschijnen op donderdag 18 augustus.
2. School voor Dundas en Hamilton. De gemeente Zeist hield een collecte voor de school. Deze bracht naar ik meen f 1285,— op. Een broer van ds. Vlietstra was juist voor een trip in ons land. Deze woont daar in de omgeving en behoort tot de gemeente Dundas. Hij nam het geld in contanten mee. Dat zal een verrassing zijn geweest. Er kwamen nagiften binnen. Per bank kwam van de gemeente Scheveningen binnen de opbrengst van een collecte, namelijk een bedrag van f 670,55. Het meeleven van vele gemeenten in ons land doet goed. Ik ontving op een bezoek een gift van f 100,—. Hartelijk dank voor alles.
3. Oud Vossemeer - Tholen. D.V. 17 augustus a.s. zal ds. A.G. Boogaard bevestigd worden als predikant van de kerken te Oud Vossemeer en Tholen in een dienst te Houden in de Ned. Hevr. Ierl te Tholen. De dienst zal aanvangen om 19.00 uur. Bevestiger is ds. M.C. Tanis. In dezelfde dienst zal ds. Boogaard zijn intrede doen.

B.

Ontmoetingsdag te Kampen

We willen de ontmoetingsdag te Kampen, die D.V. zal worden gehouden op zaterdag 10 september a.s. weer in herinnering brengen. We hopen dat er weer vele vrienden en vriendinnen van Bewaar het Pand samenkomen en dat de Heere in het midden mag zijn. Dan wordt het zeker een goede dag.

Het programma ziet er als volgt uit:

morgensamenkomst, aanvang 10.30 uur:

opening: ds. G. Blom te Meerkerk

spreker: ds. M. Vlietstra te Zeist

slotwoord: ds. K. Hoefnagel te Nieuwpoort

Pauze

middagsamenkomst, aanvang 2 uur:

opening: ds. A.G. Boogaard te Bussum,

later te Oud Vossemeer

spreker: ds. H.C. van der Ent te Elburg

slotwoord: ds. G. Bouw te Urk.

B.

Naast de Bijbel de Drie Formulieren van Enigheid?

1.

Wat de Bijbel is, behoeft geen toelichting. Hij is het Woord van de Heere. Van harte hoop ik, dat het voor ons allen het Woord van de

Heere is. Wat we onder de Drie Formulieren van Enigheid verstaan, moet ook bekend zijn. Het is ons bijgebracht op de catechisatie en in de leerdiensten (catechismusprediking) valt het woord wel eens. En we weten, dat het dan gaat over de bekende belijdenissen: Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels. Zeer waardevolle geschriften. Geschriften, waarvan we belijden, dat zij vertolken het gegeven van Gods Woord. We zijn de Heere dankbaar voor deze geschriften. Hij heeft ze gegeven en we zien daarin Zijn trouwe zorg voor Zijn kerk. Het is ons ook bekend, dat deze geschriften kerkelijk gezag hebben gekregen. Wij zijn er aan gebonden. In het uur van belijden binden we ons ook aan het kerkelijk belijden en elke ambtsdrager moet de belijdenis der kerk ondertekenen.

Is dit niet te vergaand? Komt zó het belijden der kerk niet te staan naast, of zelfs te staan boven Gods Woord? Gaat de belijdenis zó niet hetzelfde gezag krijgen als Gods Woord? Alles is mogelijk. Mensen kunnen overal toe komen, want we leven in een zondige wereld en de zonde werkt in ieders hart. Maar de belijdenis op zich geeft daar geen aanleiding toe. De gedachte daaraan op zich al, wordt radicaal afgesneden. Onze Nederlandse Geloofsbelijdenis zelf zegt, dat men niet de geschriften van mensen, hoe heilig die mensen ook geweest zijn, ooit gelijk mag stellen met de Heilige Schrift. Geen boek door wie ook maar geschreven, is geïnspireerd door de Heilige Geest. Geïnspireerd is alleen de Schrift.

Dus de Heilige Schrift is alleen norm en regel van geloof en leven. Geen enkel kerkelijk dogma, hoe goed ook, heeft het gezag van de Heilige Schrift. Daarom blijft een beroep op Gods Woord altijd mogelijk. Binnen de kerk van Rome is deze mogelijkheid er niet. Daar is het gezag van de Schrift ingekapseld in het gezag van de kerk. Men heeft bij Rome zelfs dogma's waarvan de Heilige Schrift niets zegt. Denk aan de heilige ontvangenis en de hemelvaart van Maria.

Nu werd in het verleden en wordt ook vandaag de opmerking gemaakt: "Waarom niet de Schrift alleen"? In bepaalde kringen wordt zelfs sterk benadrukt 'de Bijbel alleen'. Een Jehova-getuige zegt het bij de deur: "U hebt twee Bijbels. De Bijbel en de belijdenis. Wij leven alleen bij de Bijbel". Wie behoort tot de Pinkstergemeenschap merkt op: "Wij hebben de Bijbel alleen. In jullie belijdenis staan onwaarheden, dwalingen. Jullie moeten terug naar de Bijbel. Je moet eens voluit Bijbels gaan denken en leven en dat gebeurt, wanneer de Bijbel alleen gelezen wordt. De kerk dwaalt al zovele eeuwen".

Nu is het onjuist te stellen, dat men bij de Bijbel alleen leeft. Men laat ook horen, hoe men bij de Schrift leeft. Een Jehova-getuige gelooft niet in de Goddelijke inspiratie van het Woord des Heeren. Voor hem zijn bepaalde gedeelten van het Woord, alleen Woord Gods. Wat opvalt, men werkt met het gegeven in "de Wachttore". Men heeft de Wachttore in de hand en de Bijbel in de tas. De Wachttore is het! De Wachttore moet men geloven! Nu is het verblijdend wanneer in de Pinkstergemeenschap beleden wordt, dat de Bijbel het geïnspireerde Woord van de Heere is, maar het belijden, het sterke belijden: "Wij leven bij de Bijbel alleen" is in strijd met de praktijk. Zeker, men heeft geen geschreven belijdenis, maar men heeft belijdenissen. Men leeft heel sterk bij die belijdenissen. Denk aan het dogma van d'volwas-sendoop, het dogma van de dubbele wederkomst van Christus. Het dogma van de dubbele opstanding uit de doden.

Verder wordt gehoord het beroep op en het wijzen naar bepaalde personen uit het verleden en in het heden. Maar welk gezag staat achter hen? Achter de Drie Formulieren van Enigheid staat gezag. Een gezag, wat wortelt in het gezaghebbende Woord van de Heere. Vandaar dat de uitdagende opmerking kan gemaakt worden: "Toon aan wat niet naar Gods Woord is". Nu is er nog meer te zeggen. Het bezit van de belijdenissen is naar de Schrift. De Schrift zelf wijst ons op diverse belijdenissen. Wat wordt niet beleden van de Godheid van Jezus Christus, van de mensheid van Jezus Christus. Hoe duidelijk wordt

beleden dat Jezus Christus Heere is. De ware Messias. In de gemeente van Korinthe wordt weerlegd de dwaling: geen opstanding der doden. De roeping der kerk is, en dat naar de Schrift, om te bewaken, te verdedigen en te weerleggen. De Schrift gaat daarin zelf voor. Het moet ons bijzonder opvallen, wanneer we de pastorale brieven van Paulus lezen. Naar de Schrift heeft de kerk haar roeping te verstaan. Temeer daar de satan werkt als een engel des lichts.

Steeds maakt hij gebruik van Gods Woord. Vandaar het bekende gezegde: "elke ketter heeft zijn letter". De mannen van de Reformatie hebben daar kennis mee gemaakt. Ze hadden te strijden op verschillende fronten. Als het goed is, wordt die strijd ook vandaag op diverse fronten gestreden, want ook nu zit de duivel niet stil. Zijn verleidende, misleidende werk gaat door. Ook nu maakt hij gebruik van de Bijbel. Het woord 'tijdgeboden' heeft hij uitgevonden. Het uit het verband rukken van teksten is hem eigen. Dit doet hij al vele eeuwen. Het tekst met tekst vergelijken komt bij hem niet voor, wel het tegen elkaar uitspelen van teksten, en daardoor worden heel wat zekerheden gebroken en verdwijnen ze. De praktijk laat dit duidelijk zien. Het 'laten staan van de Schrift' is het eigene van de Godvrezende. Waar de vreze des Heeren werkt, daar is de gebondenheid en verbondenheid aan de Heilige Schrift. Men aanvaardt het van harte, dat 'alle Schrift van God ingegeven is'. En in dat belijden staat men niet alleen. De band aan het verleden wordt ook gekend en beleden. Wat ontvangen is, wordt niet opzij geschoven en verwezen naar het 'kerkelijk museum'. Het belijden der kerk, blijft het belijden. Wat overgenomen is, blijft legitiem, blijft wettig. Wat vastgesteld is, moet blijven gelden.

Wat daarmee bedoeld wordt, willen we graag verduidelijken, omdat we het hebben over één van de levensaderen van de kerk. De oud-kerkelijke dogma's zijn door de kerk van de reformatie overgenomen. De Apostolische geloofsbelijdenis, de belijdenis van Athanasius en de belijdenis van Nicea. De leer van de Heilige Drieëenheid, de leer aangaande Christus, twee naturen in één Persoon verenigd, worden beleden als voluit Bijbels. Wat op de Nationale Synode te Dordrecht gebeurd is, nl. de vaststelling en de aanvaarding voor de kerken van de Drie Formulieren van Enigheid, is geen bijkomstige zaak geweest, maar een levenszaak van de kerk voor de kerk.

Uitdagend kon men te werk gaan, omdat men zich bewust was: dit belijden is overeenkomstig de Heilige Schrift. Tevens zag men het belijden als een expressie van geloofsgemeenschap. Wie dit nu vandaag ook zo ziet, staat niet op zichzelf. Zegt niet 'ik geloof', maar wil geloven in gemeenschap met de kerk der eeuwen.

Wie zich nu naast of zelfs tegenover dit belijden opstelt, moet zich wel bewust zijn, wat hij doet. Het 'terug naar de Schrift' zoals men zegt te willen kan niet buiten grondige toetsing van het belijden der kerk om. Toetsing aan Gods Woord en duidelijk aantonen, waarin de kerk heeft gedwaald en nog dwaalt. De opstelling van het beter weten dan de kerk, de kerk van zovele eeuwen spreekt van arrogantie. Er mag, Gode zij dank, zijn, ondanks alle strijd en zonde, de eeuwen door een grote continuïteit in het belijden.

En die continuïteit moge meer blijken in de kerk. De noodzaak daartoe is aanwezig. Er werken wat geesten in ons kleine landje. Gods Woord moge spreken en het belijden der kerk moge leven.

De binding Schrift en Belijdenis worde gezien als door de Heere gelegd. Van betekenis, van eeuwigheidswaarde voor jong en oud. Immers in de belijdenis komen we niet alleen, om het zo maar te zeggen, het leerstellige tegen, maar ook het bevindelijke leven. Wie de belijdenis met aandacht leest, wordt er op gewezen, er bij stil gehouden in elk belijdenisgeschrift. In de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels. Hoe heeft het volk uit het verleden er niet bij geleefd. Hoe is het volk er niet door onderwezen. Hoe is het geloof er niet door verdiept, verbreed en versterkt geworden.

Ds. M.C. Tanis.

Schriftberijmingen

1.

Inleiding

Enige tijd geleden is aan de kerkeraden van de Christelijke Gereformeerde Kerken een proefbundel met Schriftberijmingen toegestuurd. In het 'Ten geleide' lezen wij ondermeer: "De Generale Synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, Den Haag 1986, heeft besloten de door Deputaten Berijmde Schriftgedeelten nieuw ingediende liederen in een proefbundel de kerken aan te bieden. De kerken wordt verzocht deze liederen te beoordelen en reacties aan Deputaten te doen toekomen voor 1 januari 1989. Met behulp daarvan kan de Synode van Groningen 1989 definitieve beslissingen nemen over de te zingen berijmde Schriftgedeelten. Deputaten hadden de Haagse Synode 49 berijmingen voorgelegd, waaronder elf die de Synode van 1974 reeds vrijgaf voor gebruik in de eredienst. Ter Synode ontvingen Deputaten echter de opdracht alleen de nieuwe Schriftberijmingen in een proefbundel uit te geven. Dientengevolge bieden Deputaten u hierbij 38 Schriftberijmingen aan". Tot zover het voorwoord.

Wat hebben de kerken, wat hebben de kerkeraden nu te doen met dit bundeltje Schriftberijmingen dat is toegestuurd? Het is geen goede zaak dit bundeltje voor kennisgeving aan te nemen en niet te reageren naar Deputaten Berijmde Schriftgedeelten. De Generale Synode heeft besloten dat beoordeling van dit bundeltje gevraagd zou worden en dat gereageerd diende te worden naar de zijde van Deputaten. Zo kan de Synode van 1989 D.V. tot definitieve uitspraken komen. Het is evenwel niet ondenkbaar dat het voor meerdere kerkeraden geen eenvoudige zaak is om het bundeltje Schriftberijmingen te beoordelen en een gedegen reactie te zenden aan Deputaten Berijmde Schriftgedeelten. Daarom heeft de commissie van redactie van 'Bewaar het Pand' ons gevraagd enkele artikelen te schrijven over deze zaak waarin gegevens verwerkt zouden dienen te worden die dienstbaar kunnen zijn bij de beoordeling van het bundeltje Schriftberijmingen en bij het reageren naar Deputaten Berijmde Schriftgedeelten. De te schrijven artikelen bevatten enkele aanzetten en handvaten die het beoordelen van het bundeltje Schriftberijmingen en het reageren naar de zijde van Deputaten Berijmde Schriftgedeelten mogelijk kunnen vergemakkelijken.

U zult begrijpen dat in het kader van enkele artikelen niet gestreefd kan worden naar volledigheid. Wel wordt gestreefd naar doelmatigheid. Getracht zal worden hoofdzaken zo goed mogelijk weer te geven. Zo hopen we enige bouwstenen aan te mogen reiken voor de reactie van de kerkeraden naar Deputaten Berijmde Schriftgedeelten. Uiteraard is het zondermeer noodzakelijk en gewenst dat kerkeraden zelf ook kennis nemen van de inhoud van het bundeltje Schriftberijmingen.

De proefbundel met Schriftberijmingen staat uiteraard niet op zichzelf. Daarom willen we in onze artikelen niet achterwege laten iets te schrijven over het ontstaan van deze bundel Schriftberijmingen. De vraag dient gesteld te worden: Hoe is het in onze kerken tot het toezenden van deze bundel gekomen? Wat is eraan voorafgegaan? In enkele korte trekken willen wij dat proberen te schetsen. Daarbij willen wij weergeven wat de diverse synodale vergaderingen hebben besloten. Ook de kerkgeschiedenis in meer algemene zin willen wij niet voorbijgaan. Wat heeft de kerk de eeuwen door besloten? Bovenal dient de vraag gesteld te worden: wat zegt de Heilige Schrift? Welke gegevens kunnen aan de Bijbel ontleend worden als het gaat om het al dan niet zingen van Schriftberijmingen? Zo komt de beoordeling van het bundeltje Schriftberijmingen in een breder kader te staan.

De volgende opzet staat ons voor ogen: Na bovenstaande inleiding willen wij eerst wat Schriftgegevens nagaan. Vervolgens enkele zaken uit de kerkgeschiedenis. Dan enkele dingen uit de geschiedenis van de Christelijke Gereformeerde Kerken. We wil-

len dan besluiten met een beoordeling van het bundeltje Schriftberijmingen.

Schriftgegevens

Wie het Nieuwe Testament leest zal bemerken dat heel vaak naar de Psalmen wordt verwezen. Er zijn veel zinspelingen op de psalmen en citaten uit de Psalmen. Hoe komt het dat van de boeken van het Oude Testament juist zo vaak de Psalmen worden aangehaald? Dat komt omdat de Psalmen in de oud-testamentische eredienst gezongen werden. De 150 Psalmen werden gezongen door het volk van Israël. De Psalmen werden aan de kinderen geleerd. Ze werden gezongen bij het opgaan naar de tempel. Gezongen in de tenpel en in de synagogen. Het zingen van de Psalmen werd voortgezet in de tijd van het Nieuwe Testament. De Psalmen zijn een van God gegeven liederenboek, niet alleen voor het Oude Testament, maar ook voor het Nieuwe Testament. We vinden in het Nieuwe Testament immers geen Bijbelboek dat te vergelijken valt met het boek der Psalmen. Daaruit moet geconcludeerd worden dat de oudtestamentische Psalmbundel met de komst van Christus niet heeft afgedaan. Integendeel: de Psalmen behielden hun plaats die zij ten tijde van het Oude Testament reeds hadden. In het licht van het Nieuwe Testament zingt de kerk met de woorden van de Psalmen van het volle heil dat God heeft geopenbaard in Jezus Christus door Zijn Heilige Geest. Naast dit algemene gegeven kan de vraag gesteld worden wat de oudtestamentische Psalmen bedoelen als zij spreken van "een nieuw lied". Er valt dan te denken aan de Lofzangen van Maria, Zacharias en Simeon. Hierin mogen we vervulling zien van de profetie inzake "een nieuw lied". Deze lofzangen sluiten nauw aan bij het Oude Testament. De Lofzang van Maria is als het ware een nieuwtestamentische herdichting van de Lofzang van Hanna. Ook in de Lofzangen van Zacharias en Simeon is duidelijke aansluiting aan het Oude Testament. Zie rapport "Eenstemmig" pag. 11 en 12.

We treffen in het Nieuwe Testament talrijke zinswendingen aan, waarin de Heere wordt geloofd en geprezen. Zijn deze lofprijzingen of doxologieën door de nieuwtestamentische gemeente gezongen? Dr. H.N. Ridderbos schrijft in "Paulus, een ontwerp van zijn theologie" blz. 542: "dat wij... met voorbeelden of brokstukken van het christelijk lied te doen hebben, zoals veelal wordt aangenomen, is niet onwaarschijnlijk, al zullen wij hier met voorzichtigheid moeten oordelen, omdat directe aanwijzingen daarvoor ontbreken". Direkte aanwijzingen voor het gebruik van deze lofprijzingen voor de eredienst ontbreken in het Nieuwe Testament. Hoe dient verstaan te worden "leert en vermaant elkander met psalmen en lofzangen en geestelijke liedekens, zingende den Heere met aangenaamheid in uw hart" uit Col 3: 16 en "sprekende onder elkander met psalmen en geestelijke liedekens, zingende en psalmende den Heere in uw hart" Efeze 5: 19? We lezen op pag. 18 van het rapport "Eenstemmig": "In ieder geval is het niet juist om een latere onderscheiding in de beide teksten te willen inlezen, zodat met 'psalmen' de oudtestamentische Psalmen, met 'hymnen' de nieuwtestamentische lofzangen en met 'liederen' andere gezangen bedoeld zouden zijn". Dat is geen onduidelijke conclusie. Wanneer bovendien in het rooms Liturgisch Woordenboek deel 2, Roermond 1965-1968 kolom 2315 wordt gesteld dat met psalmen, lofzangen en geestelijke liedekens oudtestamentische psalmen zullen zijn aangeduid, is de basis niet aanwezig om op grond van Col. 3: 16 en Efeze 5: 19 te stellen dat de nieuwtestamentische gemeente Schriftberijmingen heeft gebruikt in de eredienst (uitgenomen dan de Lofzangen die wij boven genoemd hebben).

We willen nog een citaat aanhalen uit het rapport "Eenstemmig". Op pag. 24 lezen we "Ten aanzien van de wijze waarop de gemeente in de nieuwtestamentische periode haar roeping tot zingen concreet heeft vervuld geldt: 'Wij moeten erkennen van het wat en hoe van de vroegchristelijke gemeentezang weinig af te weten' (dr. H.N. Ridderbos, op Col. 3: 16). Een nieuwtestamentische pendant van de oudtestamentische psalm-

bundel is ons niet gegeven. Ook zijn overtuigende voorbeelden van christelijke liederen die in de eredienst werden gebruikt en die stammen uit de ontstaanstijd van het Nieuwe Testament, in het Nieuwe Testament zelf niet met volstrekte zekerheid en in de nabijbelse geschriften niet te vinden". De gemeente wist in de Psalmen de nieuwtestamentische heilsweldaden van God zo vertolkt, dat zij buiten de Lofzangen die wij boven noemden geen behoefte heeft gehad aan iets anders. De kerk, die zich vanuit Jeruzalem verspreidde heeft het zingen van de Psalmen gehandhaafd.

Concluderend valt te zeggen dat in het Nieuwe Testament niet nauwkeurig wordt voorgeschreven wat de gemeente in de eredienst mag en moet zingen. Ook is er geen duidelijkheid ten aanzien van de wijze waarop in de nieuwtestamentische periode de gemeente haar roeping heeft vervuld. Wel is er duidelijke heenwijzing naar de Psalmen. De Schriftgegevens bieden onvoldoende zekerheid om te stellen dat er naast de genoemde Lofzangen andere Schriftberijmingen door de nieuwtestamentische gemeente werden gezongen. Wel is duidelijk dat de Psalmen werden gezongen. Principieel dient op basis van de Schriftgegevens gezegd te worden dat we de veiligste weg gaan wanneer we ons houden aan de Psalmen en de bovengenoemde Lofzangen. Waarom zouden we Schriftberijmingen gaan zingen waarvan geenszins met zekerheid aangetoond kan worden dat deze door de nieuwtestamentische gemeente gezongen werden?

(Het rapport "Eenstemmig" waaruit geciteerd werd is een bewerking van het rapport van het deputaatschap voor onderzoek naar het kerkelijk lied, uitgegeven in opdracht van de Gen. Syn. Chr. G. Kerken 1980).

Ds. A. van Heteren, Werkendam.

Met vakantie

Als dit nummer van ons kerkblad bezorgd wordt, zijn er van de gemeente al verschillende met vakantie en anderen zullen volgen. De komende weken kunnen b.l.e.w. velen buiten eigen plaats zijn en elders een aantal dagen of weken doorbrengen. Op zich zelf geen verkeerde zaak. Verschillende omstandigheden nopen er zelfs toe. Nu moeten we echter op enkele dingen attent zijn. Vakantietijd mag niet de tijd van het jaar zijn. Voor velen in ons land is dit het geval. Men leeft en werkt voor vakantie. Vakantie niet alleen in de zomer, maar ook in andere tijden van het jaar. Dat dit alles gevolgen met zich meebrengt voor het gezinsleven, voor de opvoeding van de kinderen, wordt ook in onze kring onderschat.

Welk levenspatroon wordt de kinderen meegegeven en voorgehouden? Om de zoveel weken met vakantie. Weg naar plaats X in eigen land, of ver over de grens. Nu wordt weleens gehoord: "Maar het kan". We moeten echter weten: wat kan, is niet altijd geoorloofd. Geoorloofd naar het Woord van de Heere. Onze kinderen te leren omgaan met geld en goed en dat naar de Schrift, is een geboden zaak.

En komen we tot iets extra's dan behoren kinderen te weten het "waarom". Ook moet hen goed bijgebracht worden, dat vakantie houden een gunst is. Een gunst? Jazeker. Niet een vanzelfsheid. In hoeveel landen ontbreekt het. In hoeveel gezinnen is het uitgesloten.

Vervolgens moet door ons allen beseft worden, dat de weken van werkonderbreking geen andere gezindheid en leefwijze mogen laten zien. We blijven overal gebonden aan. In het gewone leven is dat reeds het geval. Om één zaak te noemen: Overal, in welk land men ook komt, zijn verkeersregels. Men is gebonden aan de maximumsnelheid. Wie daar geen rekening mee houdt, loopt een risico. Over de grens, al is het ver van huis, kan niet gewerkt worden met de opmerking: "Maar ik ben een Hollander". Men behoort te weten, men kan weten. Zo zijn bekend de geboden des Heeren. En die geboden des Heeren zijn niet plaats of streekgebonden. Er is één wet voor heel de wereld. En die wet is ons allen bekend. En die wet van de Heere raakt ons gehele leven. Ons leven van elke dag. Nu kan gezegd worden: "Over de wet

wordt verschillend gedacht en de accenten worden verschillend gelegd". Dat is waar, maar ik moet niet acht geven op wat mensen kunnen zeggen en voor waar en zelfs voor mogelijk achten, maar wat zegt de Heere in Zijn Woord. Nu denk ik aan een man, die goed zijn weg ging. In de eerste plaats bekleed hij: "Ik ben een vreemdeling op de aarde. Ik ben hier niet thuis. Ik leef hier en woon hier. Ik werk hier, maar mijn Vaderland is elders". Niet wereldvreemd, ook niet beter dan de wereld, maar een vreemdeling op de aarde. Zo gaat het goed en zo komt het goed. Eeuwig goed. Dit geloven we toch?

Daarbij werden we en worden we kerkelijk opgevoed. Wie vreemdeling op de aarde is, leeft in gezelschap met de aartsvaders. Van hen staat geschreven, dat zij beleden, gasten en vreemdelingen te zijn op de aarde. Zij hebben geen renteniersleven geleid, zij zaten niet in een rusthuis, zij leefden niet op een eenzaam eiland. Zij kenden een werkzaam leven. Hoe is de gang van Jacob niet geweest. Zelfs tot het eind van zijn leven. De patriarchen stonden in de wereld van hun tijd. Levend tussen afgodendienaars. Maar vreemdeling met en voor de Heere.

Wie nu vandaag vreemdeling op de aarde is, leeft ook in de levende relatie met de Vreemdeling op de aarde, Jezus Christus. En wat was nu de hartelijke vraag van de vreemdeling David? "Verberg Uw geboden voor mij niet". In een vreemd land moet men niet alleen weten de verkeersregels, maar ook de wegen. De weg, die men moet gaan. De juiste weg. Geen verkeerde weg, geen dwaalweg. Zo nu de vraag, de hartelijke vraag: het weten van Gods wil en vanzelf daar de betrachtting van. Wie naar de weg vraagt, wil de weg gaan. Anders vraagt men niet naar de weg. Wie aan de Heere vraagt: "Verberg Uw geboden voor mij niet", wil ook weten en gaan. Nu komt het in het leven voor, dat een wegwijzer zegt: "Ik zal u voorgaan, of: ik ga met u mee om u er te brengen". Men wordt op de gevraagde weg gebracht en men komt op de begeerde weg. Men komt op het adres waar men komen wil. De Heere wijst Zijn weg, leidt op Zijn weg en brengt naar het weg-doel. De eindbestemming. In psalm 84 staat het: "Zij gaan van kracht tot kracht; een iegelijk van hen zal verschijnen voor God in Sion". En wie bidt: "Heere, God der heirscharen! Hoor mijn gebed; neem het ter oren, o God van Jacob", komt op de weg, blijft op de weg en bereikt het eind van de weg. Men komt te Sion! Dat we toch van de reis daaraan geen vreemdeling blijven. De Heere maakt wereldburgers tot vreemdelingen op de aarde. Is ook uw vraag: "Heere, maak mij tot een bijbelse vreemdeling?" Maar dan hoort er bij: "En verberg Uw geboden voor mij niet".

Ds. M.C. Tanis.

Uit: Kerkblad van Sliedrecht-Centrum.

Het is wel 12.

Geloof en onderwerping (2)

3. Verder, onderwerping vloeit uit het geloof, omdat dit *de ziel tot God leidt* en kracht uit Hem put voor elke nieuwe beproeving en gebeurtenis. Er is geen leven op verleden toestanden of verleden genadeweldaden. Het ontvangen van leven is wat elke gelovige doet leven: "En uit Zijn volheid hebben wij allen ontvangen ook genade voor genade". Joh. 1: 16. Er moet een dagelijks komen tot Christus zijn om genade om geholpen te worden in tijd van nood. "Tot Welken komende als tot een levende Steen, van de mensen wel verworpen, maar bij God uitverkoren en dierbaar", 1 Petrus 2: 4, om ondersteuning, kracht, bijstand. Het geloof is één blijvende activiteit in de ziel. Het is ons werk van dag tot dag, van uur tot uur. Ons leven is in een Ander, niet in onszelf. En hoe wordt dit leven onderhouden? Door geestelijke gemeenschapsoefening met Christus, Die het Brood des Levens is en de Steenrots, Die ons geeft te drinken en ons in de woestijn volgde tot het einde toe. 1 Cor. 10: 3, 4: "En allen dezelfde geestelijke spijs gegeten hebben, en allen dezelfde geestelijke drank gedronken hebben, want zij dronken uit de geestelijke steenrots, die volgde; en de steen-

rots was Christus." Alle genade die Zijn uitverkorenen zouden nodig hebben tot het einde van de tijd toe, was in Zijn handen gegeven als hun Verbondsgod, en Hij was er Borg van gemaakt. "Die ons heeft zalig gemaakt en geroepen met een heilige roeping, niet naar onze werken, maar naar Zijn eigen voornemen en genade, die ons gegeven is in Christus Jezus voor de tijden der eeuwen", 2 Tim. 1 : 9.

Het is het geloof dat deze genade van Christus ontvangt of het zij vergeving, gerechtigheid, voorbereiding voor de taak, kracht onder beproevingen en kastijdingen, vrede, vertroosting en dergelijke. De Geest laat de gelovige eerst zien wat zijn noden zijn en dan brengt Hij hem tot Christus tot vervulling ervan. Het geloof grijpt aan, ontvangt en maakt gebruik van wat Christus geeft. En zo voedt het, geeft het bijstand en ondersteunt het de ziel. Daardoor komt het dat dezelfde dingen die van Christus zijn gesproken worden gebruikt voor het geloof. "Ik ben met Christus gekruist, en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof des Zoons Gods, Die mij liefgehad heeft en Zichzelven voor mij overgegeven heeft", Gal. 2 : 20. Nooit kunnen we zeggen: "Alles is wél", wanneer het geloof inzinkt; neen, dan is het: "Al deze dingen zijn tegen mij". Er moet een herleving zijn voordat het hiertoe komt.

U weet hoe het van ouds was met de knecht van Eliza, 2 Kon. 6 : 15. De koning van Syrië zendt paarden en wagens, een zeer groot leger, om de profeet gevangen te nemen. Hij had bevonden dat er niets tegen Israël gedaan kon worden zolang hij er was. Toen de arme knecht dat zag was hij helemaal van streek en riep hij uit: "Ach, mijn heer, hoe zullen wij doen?" Hij dacht aan niets anders dan aan de ondergang, totdat God zijn ogen opende. Toen zag hij een berg vol met paarden en vurige wagens rondom hen. Zo is het geloof. Wanneer men ziet dat God voor ons is, God met ons, tart het de hele wereld. Wat zijn beproevingen, kruizen, teleurstellingen, wanneer God leeft en God de onze is? Ze zijn van God verordend en door Hem zullen ze worden overwonnen: Zijn verbondsliefde en getrouwheid zijn nu dezelfde als die ze ooit waren.

Ziel! Er is genade bij gelegd tegenover elke beproeving. Het einde ervan is vrede. De God van alle vrede wil u bevestigen en versterken en vast stellen. Er is een Rots Die hoger is dan gij. Het fundament van God staat vast. Wat u nodig hebt, heeft uw HEERE te geven en Hij zal het goede niet onthouden degenen die in oprechtheid wandelen. Er is genade weggelegd in Christus voor elke gebeurtenis. Het geloof ontvangt deze en dat is een verdere grond voor lijdzaamheid en onderwerping onder elke beproeving.

4. Onderwerping is gegrond op het geloof, omdat *het een Christen leert zich vast te houden aan de belofte, wanneer alle hulpmiddelen in de steek laten*. Daarom zegt Jacob, wanneer hij in gevaar is in de handen van een vertoornde broeder met vierhonderd man te vallen: "Gij hebt immers gezegd: Ik zal gewisselijk bij u weldoen", Gen. 32 : 12. Hij had niets om heen te vluchten dan tot de belofte, maar dat gaf houvast genoeg, omdat het God vastgrijpt, de grote, de getrouwe, de heilige God. Het is Gods woord, Zijn woord van genade, en genade is, zoals u weet, Zijn geliefde attriboot: de HEERE God, genadig en barmhartig, overvloedig in goedheid en trouw. "En Gij hebt gezegd: Ik zal zekerlijk aan u weldoen". Het beste wat wij tot God kunnen zeggen is wat Hij eerst tot ons heeft gezegd: beloften zijn de zoetste gronden voor de hoop, de zoetste pleitgronden in het gebed. God, Die al Zijn doeleinden en oogmerken weet, Die weet hoever Zijn belofte gaat. God Almachtig, Die alles kan doen wat Hij beloofd heeft, de getrouwe God. Hij, Die niet liegen kan, heeft het gesproken, Die daarom doet wat Hij gezegd heeft.

O, zegt de ziel, de beloften zullen vervuld worden. Het gezicht is voor een bestemde tijd. Ik vertrouw slechts op God en Hij is een beproefd God. Het zal wél zijn. Goedertierenheid zal eeuwig worden gebouwd, hoewel het tot nog toe niet is te zien, want "Alle paden des HEEREN zijn goedertierenheid

en waarheid degenen die Zijn verbond en Zijn getuigenissen bewaren", Psalm 25 : 10. Daarom pleit Jozua zoals Jacob deed: "Ach HEERE, wat zal ik zeggen, nademaal dat Israël voor het aangezicht zijner vijanden de nek gekeerd heeft....., wat zult Gij dan Uw grote Naam doen?" Jozua 7 : 8, 9. Wie kan de verheerlijking ervan bewerken dan Hijzelf alleen? Maar Hij is een God Die verbond en goedertierenheid houdt, zeer zeker, dan zal Hij het niet ter zijde leggen. Hij houdt het om het te verkondigen, om het bekend te maken. Vroeger of later zal er hulp komen. Echter, zegt het geloof, zou deze niet komen, ik zal sterven in vertrouwen.

Daarom zeggen de drie jongelingen: "Onze God Die wij eren is machtig ons te verlossen uit de oven van het brandende vuur en Hij zal ons uit uw hand, o koning, verlossen. Maar zo niet, u zij bekend, o koning, dat wij uw goden niet zullen eren", Dan. 3 : 17, 18. Als er mogelijk getwijfeld wordt aan deze bijzondere bevrijding, we zullen toch volharden in een weg van gehoorzaamheid". De HEERE is God en Zijn Naam is een sterke toren; de rechtvaardige zal daarheen lopen en in een hoog vertrek gesteld worden", Spr. 10 : 10. Daarheen, zegt de ziel, zal ik vluchten. Als God niet kan of niet zal verlossen, ik ben bereid om te komen. Iets anders kan ik, wil ik niet zien, want deze God is mijn Zaligheid en al zou Hij mij slaan, toch wil ik op Hem vertrouwen. Het geloof houdt vast aan de belofte en zo helpt het tot onderwerping.

Petrus Datheen

7.

De afgevaardigden waren nog niet voldaan. Zo schreven we in het vorige artikel. We laten weer dr. Ruys aan het woord:

"Wel verblijdde het hen te horen, dat Datheen de ketterijen van Chunradus verwierp en de wens had te kennen gegeven bij de Gereformeerde belijdenis te volharden, hetgeen zij dan ook, bij monde van Gerobulus, duidelijk deden blijken, maar aan de andere zijde deed het hun leed, bij Datheen zo weinig van schuldbelijdenis te bemerken." (.....) "Tegenover dit verwijf nu, dat hij ten opzichte van sommige punten een gewijzigd inzicht zou hebben bekomen, heeft toen Datheen, daarmede min of meer van het onderwerp afdwalende, erkend, dat hij wel eens wat al te vurig was geweest in het aanraden van oorlogen, hetgeen toch niet het juiste middel was, om de voortplanting van de godsdienst te bevorderen. De apostelen en de martelaren waren immers anders opgetreden! Het berouwde hem dan ook, dat hij teveel aan uiterlijke ceremoniën was gehecht geweest en daardoor het voornaamste wel eens nagelaten had: bij het volk aan te dringen op bekering des harten. Over dergelijke dingen had hij met sommigen wel eens wat te vrij gesproken, maar ten opzichte van de voornaamste geloofsartikelen was zijn belijdenis in geen enkel opzicht veranderd".

De afgevaardigden hadden Datheen gevraagd zich uit te spreken over een bepaalde uitdrukking, die hij gebedigd had. Daarop had Datheen geen antwoord gegeven. Daarom vroeg Gerobulus Datheen er zich duidelijk over uit te spreken, wat hij met die uitdrukking had bedoeld. Datheen legde toen een verklaring af, waarmee de afgevaardigden echter geen volkomen genoegen namen, omdat Datheen de gewraakte uitdrukking in verband met de gehele godsdienstleer gebruikt had. De afgevaardigden hebben Datheen toen de brief voorgelegd, die hij eigenhandig aan Chunradus geschreven had en waaruit zijn afwijkende gevoelens duidelijk bleken. Zij vermaanden hem om toch zijn gehele gemoed voor hen uit te storten. Dit had tenslotte het gewenste succes. Dr. Ruys vertelt het volgende:

Datheen beleed thans - naar Pezelius meldt, onder een vloed van tranen - hoe zijn geloof tijdelijk ingezonken was geweest en hoe in de verbittering zijner ziel enige twijfel in hem was opgerezen. Maar toen, in die hoogsternstige levenscrisis met een hevige krankheid op het ziekbed geworpen en worstelende met de dood, had hij al de twijfel, die in hem was, weer van zich mogen werpen, tegelijk met alle gramstorigheid en wrevel, en had hij door gebed en berouw alle schuld

bij God afgebeden, zijnde nu verzekerd weer volkomen met Hem verzoend te zijn. Vurig wenste hij dan ook, dat zijn bezoekers hiervan ten stelligste overtuigd zouden zijn, dat hij, met Gods hulp, alle twijfel, die in hem mocht geweest zijn, had overwonnen en dat het thans zijn ernstig voornemen was nooit van de ware leer af te wijken, waarvoor hij God bad hem tot zijn laatste ademtucht te willen bewaren.

De afgevaardigden waren thans van Datheen's oprecht berouw volkomen overtuigd. Niettemin achtten zij het hun plicht, de afgeweken broeder nog eens met ernst op zijn bedreven zonde te wijzen: hoe grote ergernis was er niet ontstaan door de verspreide geruchten en door het bekend worden van die fatale brief! Datheen had toch moeten bedenken, welk een aanleiding de tegenstanders uit dat alles zouden nemen om de kerk schade aan te doen! En hoeveel zwakke broeders waren daardoor niet geschokt in hun geloof! Ook had hij de heilige dienst niet zonder reden eigener beweging mogen verlaten. Niettemin namen zij voorlopig met Datheen's schuldbelijdenis gaarne genoegen en vermaanden zij hem, zich weer aan het predikambt te gaan wijden, terwijl Gerobulus zijn verklaring aangaande de welwillende gezindheid der Synode jegens hem nog eens herhaalde en hem ook, zo nodig, financiële hulp toezegde.

Opdat Datheen nu aan de Synode volkomen voldoening geven zou, vroegen de afgevaardigden van hem een eigenhandig geschreven verklaring, dat hij het voorgevallene diep betreunde. Aan dit verzoek voldeed Datheen gaarne en de volgende dag reikte hij aan de deputaten het verlangde stuk over, daarbij nog eens mondeling verzekerende, voortaan nimmer meer van de zuivere leer te zullen afwijken en het voornemen te koesteren weer tot de heilige dienst terug te keren, zo God hem daarvoor de lichaamskrachten schonk en hem een niet te zwaar beroep zou worden aangeboden.

Deze zeer belangrijk verklaring van Datheen luidde in zijn geheel als volgt:

"Genade en vrede door Christus Jezus. Eerwaarde mannen broeders, waarde ambtgenoten! De afgeant der Synode, te 's-Gravenhage gehouden, Johannes Gerobulus, getrouw dienaar der kerk te Vlissingen (dit slaat op zijn verleden; Gerobulus was thans emeritus), voorzien van uw credentiebrief, alsook de heer Pezelius, zeer beroemd godgeleerde, zijn behouden tot mij gekomen en hebben, niet door toeval, maar door de bijzondere voorzienigheid Gods, tot reisgenoot verkregen de heer Menno Alting, 'n broeder, bij mij zeer geliefd, wier aankomst mij hoewel geheel onverwachts toch zeer aangenaam, ja hoogstaangenaam, is geweest. Ik heb het gevoelen der eerwaarde Synode verstaan en hare toegenegen welwillendheid mijwaarts duidelijk bemerkt en ben ten hoogste dankbaar voor de broederlijke belangstelling, die zij jegens mij heeft gelieven aan de dag te leggen. Ik heb de heren broederen open en oprecht geantwoord, dat ik, enigermate bekoord door de schitterende beloften van die onheilige en onreine Chunradus (van wiens omgang mijn ziel gruwte), en beledigd en verbitterd door die onheuse behandeling, waarmede mij sommigen van het hof te Utrecht onbillijk hebben bejegend, in het begin enige dingen te ruw gezegd en geschreven heb; en dat ik, door de zucht naar ik weet niet wat verborgen leer en ontstoken door de inblazing van die bedrieger, de lezing heb verlangd van sommige boeken, die ik nooit had gezien en die ik, nadat ik ze met het uiterste der lippen geproefd had, daar ik in die windselen van woorden niets sappigs of degelijks vond - versmaad, ja verfoeid heb. Doch eindelijk niet slechts door aanhoudende en dodelijke ziekten neergedrukt, maar zelfs ook de laatste ure elk ogenblik verwachende, ja verlangende, heb ik al wat in mijn ziel aan weifeling, bitterheid of wrok is geweest geheel terzijde gesteld en heb ik, door de genade des heiligen Geestes, mijn ziel zó gesterkt in die godsdienst, welke ik tot hertoe beleden heb, dat ik hoop daarbij (met afkeuring en veroordeling van de godslasteringen en dwalingen der David-Joristen, Libertijnen, Enthusiasten, Wederdopers en

alle andere secten) naar de belijdenisgeschriften der orthodoxe kerk, door de gunst van de algoede en allerhoogste God, tot aan mijn laatste ademtocht te blijven volharden en daarin dagelijks vorderingen te maken. Waarom ik echter, met verzaking mijner vorige roeping, tegen mijn wil een ander levensberoep gekozen heb, zal de heer Gerobulus u breedvoeriger uiteenzetten: dat dit nl. niet geschied is door enigerlei verachting van het predikambt, maar wegens gebrek aan de nodige middelen om te leven en opdat ik niemand tot last zou zijn. Ik ben trouwens indachtig aan het apostolisch woord: het is zaliger te geven, dan te ontvangen. Intussen was het mij hoogst aange-naam, dat de broeders, gedachtig aan mijn bekrompen omstandigheden en langdurige tegenspoeden, mij een vriendelijke tegemoet-koming mildelijk hebben aangeboden. Maar wijl in deze uiterste gedruktheid der kerk talloze vromen in de hoogste nood verkeren, zal het beter zijn thans dit bedrag ten hunnen behoeve bijeen te brengen, hetwelk ik echter niet versmaden zal, zo God mij in mijn kwijnende ouderdom, of liever uittering, door huiselijk gebrek zou willen beproeven. Meer te schrijven gedooft niet de tijd en mijn zwakheid. Al het overige beveel ik aan de trouw van de heer Gerobulus en aan de oprechtheid der uitstekende mannen Peze-lius en Menno aan, terwijl ik alleen dit ver-zoek, dat de broeders zich hiérvan levendig overtuigd willen houden, dat ik, zo God mij de nodige krachten opnieuw zal geschonken hebben, met vreugde tot vroegere arbeid terug zal keren. God, de Vader van onze Heere Jezus Christus, verrijke u allen met Zijn gaven en ontferme zich over Zijn zeer bedrukte kerk. Amen.

In haast, 22 juli 1586.

Uw ambtgenoot en broeder in Christus,
Petrus Dathenus".

B.

Is de kloof te overbruggen?

Zo luidt een uitgave van de Stichting Refor-matorische Hulpaktie Woord en Daad, Spijk-sedijk 18a te Gorinchem, geschreven door A.C. Veldhuizen.

De secretaris, J. Dankers, schreef in een Voorwoord o.a.:

"Slechts een derde van de vijf miljard inwo-ners van de aarde hebben genoeg te eten, voldoende kleding en kunnen rekenen op een goede medische verzorging.

Ongeveer zeventien miljoen kinderen ster-ven jaarlijks van de honger; dat is iedere dag een stad van 50.000 kinderen.

Alleen deze gegevens al, die met vele andere, waarbij iemands haren ten berge rijzen, zijn te vermeerderen, tonen de noodzakelijkheid aan, zich op het ontzaglijk grote probleem van de verhouding arm-rijk te bezinnen. Niet ontkend kan worden, dat met name in de laatste jaren deze bezinning op gang gekomen is. Ook in het onderwijs besteedt men bij verschillende vakken zoals aardrijks-kunde, economie, maatschappijleer en an-dere, aandacht aan dit probleem. Veelal is de voorlichting dan erg feitelijk, pragmatisch en vaak vrij sterk ideologisch gekleurd.

Het bestuur van de stichting Woord en Daad onderkende al enige tijd de noodzaak, met name voor leerlingen van het voortgezet onderwijs over dit onderwerp voorlichting te geven vanuit het Woord Gods, dat ook ten dezen een licht op ons pad en een lamp voor onze voet is.

Zoals men zich in kringen van het Reveil in de vorige eeuw richtte op het probleem van de nationale armoede, zo wil Woord en Daad zich thans bezighouden met het gigantische probleem van de internationale armoede. Het bestuur wil daarbij staan in de lijn van de gereformeerde traditie zoals die in onze geschiedenis verankerd ligt. Ook voor dit probleem geldt, dat we slechts mogen spreken overeenkomstig het Woord van God. Vanuit deze gedachte is deze lesbrieven ontstaan. Telkens weer is vanuit de aktuele (nood)-situatie het oor te luisteren gelegd bij dit onfeilbaar getuigenis en telkens blijkt dan, dat ook t.a.v. zo'n specifiek eigentijds probleem als de internationale armoede de bijbel uitgangs-punten biedt, die eenvoudig verrassend zijn. Weliswaar blijkt dan over het duiden van

verschillende teksten en pericopen verschil van inzicht te bestaan, maar dat kan dan tot goede discussies leiden. De werkgroep, die met de schrijver, de heer A.C. Veldhuizen, de stof doornam heeft dit duidelijk ervaren. Het is beslist niet zo, dat deze lesbrieven een-voudige pasklare antwoorden geeft. Over sommige passages bestaat ook binnen het bestuur van Woord en Daad verschil van mening. Sommige zienswijzen en interpre-taties zijn specifiek van de schrijver, maar één ding is duidelijk: Gods Woord is uit-gangspunt; slechts in het eerbiedig luisteren naar dit Woord kan zicht op dit enorme pro-bleem ontstaan. Vanuit dit Woord wijzen wij dan ook de revolutionaire bevrijdingstheo-logie die t.a.v. deze problematiek steeds meer overheersend wordt, af. (. . .)

Hoewel in de eerste plaats bedoeld voor de leerlingen van het voortgezet onderwijs, kan de inhoud van deze lesbrieven o.i. ook goede diensten bewijzen voor gespreksgroepen, bij-belkringen, catechese e.d. Wij zouden het op hoge prijs stellen als wij reacties, op- en aanmerkingen zouden mogen ontvangen."

Tot zover de secretaris. We willen nu eerst de Inhoudsopgave, zonder de onderdelen, ver-melden: 1. Is bezinning wel nodig?, 2. Wat is een rentmeester?, 3. Sabbatjaar: alle dagen zondag, 4. Profetisch protest, 5. Gevolg van de zonde?, 6. Arm en rijk, oorzaak en gevolg! Tussen de tekst vinden we illustraties en allerlei informerende gegevens. Bij voor-beeld: De wereldvoedselproductie is nu al voldoende om 2 x de wereldbevolking te voeden; de voedselproductie groeit jaarlijks met 2% bij een groei van de wereldbevolking met 1½ % p.j. Het probleem is dus de verde-ling! Zie blz. 9. Aan het einde van de hoofd-stukken vinden we vragen, die nopen tot dieper nadenken.

We hebben grote waardering voor de arbeid van Woord en Daad, ook voor de poging om de grote nood onder de aandacht te brengen van hen die deze brochure in handen krijgen. Toch willen we een enkele opmerking maken. Het trof ons, dat zo weinig naar voren komt de grote nood van de gehele wereldbevol-king. Die is niet allereerst van stoffelijke, maar van geestelijke aard. Er is niet alleen een kloof tussen rijke en arme landen, maar er is een kloof tussen de Heere en de gevallen mens. Die kloof is door Christus overbruggd, maar door wedergeboorte, bekering en geloof moeten we deel aan Hem krijgen. In die weg leren we ook in beginsel weer op een rechte wijze barmhartigheid beoefenen, omdat er dan weer in beginsel de Geest en de gezindheid van Christus is.

De Stichting Reformatorische Hulpaktie Woord en Daad onderschrijft dit. Daar hou-den we ons van overtuigd. Maar laat dit dan ook uitkomen in de publikaties. We lopen altijd gevaar bij onze aktiviteit dit te verge-ten en dan kunnen we veel doen, maar zonder het rechte beginsel.

De brochure kan bij het kantoor van Woord en Daad en bij de comité's worden aange-vraagd. De prijs bedraagt f 2,50 excl. ver-zendkosten.

B.

Voor de jeugd

Nehemia 59.

"En ik zond boden tot hen, om te zeggen: Ik doe een groot werk, zodat ik niet zal kunnen afkomen; waarom zou dit werk ophouden, terwijl ik het zou nalaten en tot ulieden afkomen?"

Zij zonden nu wel viermaal tot mij op dezelfde wijze, en ik antwoordde hun op dezelfde wijze.

Toen zond Sanballat tot mij op dezelfde wijze ten vijftien male zijn jongen met een open brief in zijn hand."

Neh. 6 : 3-5.

Beste jongelui!

De vorige keer hebben we gehoord op welke wijze de vijanden voor Nehemia een strik zochten te spannen, natuurlijk met geen ander doel, dan om hem er in te laten lopen. We hebben geprobeerd vanuit de medede-lingen van Nehemia lijnen te trekken naar deze tijd. De Satan gaat nog om als een engel des lichts. Hij doet zich heel mooi voor. Doch hij heeft altijd maar een doel in het oog, dat is

de ondergang van elk mens. Ook van mij, ook van jou. Houdt dat goed in de gaten. De ver-zoeking is er niet zo nu en dan eens, doch die is er altijd! Daarom moet je altijd op je hoede zijn. Uitkijken naar alle kanten. Want als hij je van voren niet te pakken kan krijgen, dan zal hij het wel van achteren proberen.

Nehemia kan ons in de strijd tot één voor-beeld zijn. Als de verzoeker tot hem komt met een heel vriendelijke uitnodiging, wat doet Nehemia dan? Gaat hij met de ver-zoeker praten? Dat had natuurlijk heel ge-makkelijk gekund. Dat had men zelfs heel graag gewild. Want als de duivel beet heeft, houdt hij vast. Weest daar maar van over-tuigd. Velen zijn op deze wijze al slachtoffer van hem geworden. Men deed dan nog niet dadelijk wat hij begeerde, doch men ging wel met hem praten. En al pratende werd men toch overgehaald tot de daad:

Een uur van onbedachtzaamheid, kan maken dat men jaren schreit. Zo werd het vroeger wel eens gezegd. Ik geloof dat dit nog wel eens herhaald mag worden. In die oude gezegden zit veel oude wijsheid verborgen. Denkt er maar goed over na.

Het antwoord van Nehemia is zonder meer afwijzend. "En ik zond boden tot hen, om te zeggen: Ik doe een groot werk, zodat ik niet zal kunnen afkomen; waarom zou dit werk ophouden, terwijl ik het zou nalaten en tot ulieden afkomen?"

De vijanden hadden boden naar Nehemia gestuurd. Nehemia stuurt boden naar de vij-anden. Ik kom niet! Ik heb geen tijd. Ik doe een groot werk. Dat was een bijzonder werk. Jullie weten welk werk. Hij was bezig met de vervallen muur van Jeruzalem te herbou-wen. Dat mocht niet gestaakt worden. Want dan zou Jeruzalem voor de toekomst niet beveiligd worden. Hij wilde zijn tijd niet verdoen. Er was met hem niet te praten.

Het antwoord dat de vijanden van hem krijgen, is wel duidelijk. Dat is een positief gegeven uit deze tekst, die op het oog zo niet zóveel zegt. Het is toch de moeite waard om er even over na te denken. Hij had geen tijd voor andere dingen. Hij wilde al zijn tijd besteden in de dienst van God. Want de her-bouw van Jeruzalems muur had alles met de dienst van God te maken. Dat moest men weten.

Hier begint de vraag te rijzen hoe of wij onze tijd besteden. Zeker, de boog kan niet altijd gespannen staan. Onder de mensen heeft alles zijn bestemde tijd. Daar is een tijd om te werken. Daar is ook een tijd om te rusten. Doch niemand zal het tegenspreken dat er veel tijd nutteloos verloren gaat. Men be-steedt dan zijn tijd niet in de dienst van God, doch in de dienst van de zonde. En dat is altijd een uitgebreid terrein. Je behoeft dan nog niet in de wereld vooraan te staan, om toch je tijd nutteloos verloren te doen gaan. Dat zijn dingen waar we meestal geen erg in hebben. Zeker niet in deze tijd. Het is niet onmogelijk dat je met vakantie bent, of met vakantie gaat, als je dit leest. En als je tijd dan niet besteed wordt in de dienst van God en aangewend wordt tot het heil van je onsterfelijke ziel, dan gaat de tijd nutteloos verloren.

Een verloren uur is nog geen verloren leven, zegt men wel eens. Dat kan waar zijn, doch het kan ook erg bedriegelijk zijn. Want nie-mand weet wanneer zijn laatste levensuur slaat. Want onverwacht slaat de dood toe. En dan is de tijd voorbij. Dan is het eeuwigheid. En als je dan de tijd niet hebt besteed om vóór alle dingen de Heere te zoeken en het heil van je ziel te beögen, dan is het voor eeuwig te laat. Paulus zegt daarom niet voor niets: "Ziet dan, hoe gij voorzichtiglijk wan-delt, niet als onwijken, maar als wijzen, de tijd uitkopende, dewijl de dagen boos zijn." Ef. 5 : 15, 16.

Ons leven is in zekere zin gelijk aan dat van de vissen die gevangen worden in het boze net. Zij weten niet dat zij er in zwemmen. En als dat gebeurt, dan zitten zij gevangen en komen er niet meer uit. Vissen weten niet beter. Zij hebben geen verstand. Wij weten beter. Daardoor zijn wij ook verantwoorde-lijk, wat het besteden van onze tijd betreft. We moeten er uit halen wat er in zit, om de tijd die God ons geeft, te besteden in Zijn

dienst. Er staat niet voor niets: Haast u om uws levenswil. Er is dus haast bij. De klok staat nooit stil. En als je de klok stil wilt zetten, de tijd gaat toch. Hoe zal het dan zijn als het laatste levensuur slaat? Misschien heb ik, jij, dan tien, twintig, veertig of tachtig jaren te leven gehad, om me te bekeren. En als dat dan niet gebeurd is, hoe zal ik/jij, me/je dan kunnen verantwoorden voor God? Niemand zal dan kunnen zeggen: Ik heb geen tijd gehad, terwijl men toch zoveel jaren te leven heeft gehad. Men zal dan moeten zeggen: Ik had er geen zin in, om mijn leven te besteden in de dienst des Heeren, gelijk als Nehemia dit deed. En wat is daar dan de oorzaak van? De oorzaak van het *geen zin hebben*, is *geen liefde hebben* tot God en Zijn dienst. Want als er liefde is tot God en Zijn dienst, zoals dit bij Nehemia het geval was, dan wordt de tijd uitgekocht. Dan zoekt men de Heere terwijl Hij te vinden is, dan roept men Hem aan terwijl Hij nabij is. Dan doet men dat niet tevergeefs. Want de Heere is nabij al degenen die Hem aanroepen.

De eerste verzoeking werd dus door Nehemia afgeslagen. Doch daarmede was de vijand nog niet uit het veld geslagen. Want: "Zij zonden nu wel vier maal tot mij op dezelfde wijze, en ik antwoordde hun op dezelfde wijze."

In het kamp van de vijand was men teleurgesteld. Zo moeten jullie dat maar zien. Het was alles zo mooi bedacht. Doch de list was mislukt. Doch hun pogingen staken, was er nog niet bij. Opnieuw steken zij de koppen bij elkaar. Zij moeten het nog maar eens proberen. Opnieuw wordt er beraadslaagd. Opnieuw wordt er een deputatie gestuurd naar Nehemia. Zij komen met hetzelfde verzoek. Het klinkt nog vriendelijker dan de eerste keer. Nehemia behoeft echt geen argwaan te koesteren. Zij bedoelen het goed. Zij hebben beslist geen kwaad in de zin. Hij kan er alleen maar voordeel bij hebben als hij naar hen luistert.

Vrienden, zoekt hier uit af te lezen, dat de Satan een volhouder is. Hij probeert niet één keer je in de val te krijgen, hij probeert dat iedere keer weer. Hij heeft in zijn vaandel staan: De aanhouder wint. En dat komt nog dikwijls uit ook. Ieder die zijn eigen leven kent en overziet, zal het moeten bekennen, dat als men één keer staande is gebleven, dat men de volgende keer toch voor de verzoeking is bezweken. En als het de volgende keer niet lukt van de kant van de verzoeker, dan komt hij voor de derde maal terug. Zo zie je dat in het leven van Nehemia. Zij kwamen wel vier keer. Je zou denken dat ze het nu toch wel zat zouden worden. Als je twee keer je neus gestoten hebt, zul je voor de derde keer je wel wachten om het weer te doen. En als je drie keer een blauwtje gelopen hebt, dan doe je het toch voor de vierde keer niet meer. Ja, zo zijn mensen. Laten we eerlijk wezen. Doch zo is de Boze niet. Hij houdt vol. Hij doet dat al 6000 jaar. Hij doet dat met veel succes. De poorten van de ijdelheidskermis staan wijd open. Menigeen gaat daar door... ten verdere!

Tot viermaal toe heeft Nehemia hen op dezelfde wijze geantwoord: Geen tijd! We hebben Nehemia leren kennen, niet alleen als een werkend mens, maar ook als een biddend mens. Daarom kun je er zeker van zijn, dat hij iedere keer als de verzoekers tot hem kwamen, dat hij het aangezicht des Heeren gezocht heeft, om standvastig te mogen blijven. "Leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van de Boze", dat is zeker zijn gebed geweest, al heeft hij dit dan mogelijk met andere woorden uitgesproken.

Bidt zonder ophouden! Dat werd door hem beoefend. En dat mag ook door ons, ja, dat moet ook door ons beoefend worden. Want in eigen kracht is niemand bekwaam om staande te blijven. Welzalig is daarom hij, die al zijn kracht en hulp alleen van God verwacht.

Nehemia is natuurlijk geen volmaakt mens geweest. Wat hij doen mocht was geen prestatie van hem, doch het was genade van God alleen. Zo moeten wij het ook zien ten opzichte van onszelf. Wanneer we de Boze mogen wederstaan, dan zal niemand, die door de Geest Gods geleid wordt, dit op eigen rekening durven schrijven. Hij zal met Pau-

lus moeten zeggen: "Hulp van God verkeren hebbende, sta ik tot op dezen dag". Hand. 26:22.

Daar is er maar EEN volmaakt geweest, en dat is de Heere Jezus Christus. Hoewel Hij Zelf Gods was, heeft Hij als mens toch steeds het aangezicht van Zijn Vader gezocht, om kracht te krijgen tot het volbrengen van Zijn wil. Hij heeft de verzoeker niet alleen wederstaan, maar hem ook de kop vermorzeld. Men echter niet dat hij daarom niet meer werkt. Hij is de oude slang. Zijn kop is wel vermorzeld, doch met zijn staart kan hij nog zo ontroerend roeren.

Een nieuwe aanval wordt voorbereid. Men stuurt nu geen deputatie met een mondelinge boodschap, doch een schriftelijke. "Toen zond Sanballat tot mij op dezelfde wijze ten vijfden male zijn jongen, met een open brief in zijn hand".

Ik zie echter dat mijn ruimte weer benut is. We gaan D.V. de volgende keer proberen die brief te lezen en wat daarmee samenhangt. Ontvang dan nu de hartelijke groeten van jullie aller vriend,

Ds. H.C. v.d. Ent.

Als een hert gejaagt

Dat is de titel van een langspeelplaat/cassette met psalmen in de berijming van Datheen, gezongen door het mannenkoor "Datheen" te Leiden, o.l.v. dirigent E.J. Rijdsdam, m.m.v. organist Cor Qualm, opgenomen in de Nederlands Hervormde kerk te Noordwijk-Binnen. De uitgave had plaats omdat het dit jaar 400 jaar geleden is dat Datheen stierf.

Op de plaat/cassette komen verzen voor van de psalmen 6, 52, 42, 86, 135, 127, 116, 141 en 106 en ook van het Eigen Geschrift Davids. Datheen is nog onder ons bekend. We kunnen verwijzen naar de artikelen in ons blad, waaraan het proefschrift van dr. Ruys, dat pas weer uitgegeven is, ten grondslag ligt. Zijn psalmberijming was indertijd zeer geliefd. Daarin vonden Gods kinderen vertolkt wat er leefde in hun hart. Zeer bekend is Ps. 42:1:

Als een hert gejaagd, o Heere,
Dat verse water begeert,
Alzo dorst mijn ziel ook zere
Naar U mijn God hoog geëerd.
En spreekt bij haar met geklag
O Heer! wanneer komt die dag
Dat ik toch bij U zal wezen,
En zien Uw aanschijn geprezen.

Het koor heeft de psalmen op een bepaalde wijze gezongen, wat anders dan wij in onze kerken gewoon zijn. Er gaat een bepaalde indruk van uit.

Het mannenkoor is aangesloten bij de bond van zangverenigingen van de Gereformeerde Gemeenten.

De opbrengst van deze plaat/cassette is geheel voor de zending bestemd. Dat doel is zeer goed en dat mag aansporen om een of meer platen en/of cassettes te bestellen. De prijs is f 22,50 per stuk, verhoogd met f 2,50 portokosten. Men kan bestellingen richten aan het Mannenkoor "Datheen", p.a. L. Amersfoort, Celebesstraat 36, 3241 XJ Oegstgeest, tel. 071 - 171240. We nemen aan dat velen deze plaat/cassette in hun bezit willen hebben. Wacht niet te lang met bestellen.

B.

- Boekbespreking

Brochures van de Willem de Zwijgerstichting.

De ondergang van de Armada door dr. A. Th. van Deursen.

Op een zeer duidelijke wijze kunnen we in deze brochure lezen hoe het is gegaan met de grote Spaanse armada of oorlogsvloot, nu vierhonderd jaar geleden. De bedoeling was om Engeland en de Nederlanden te veroveren. De aanval mislukte. De vloot werd door zware stormen geteisterd. Spanjes macht scheen gebroken. Engelsen en Nederlanders vierden de overwinning en de Staten van Zeeland lieten een gedenkpenning slaan: de Heere blies met Zijn adem en zij zijn verstrooid.

In een aantal korte hoofdstukken beschrijft dr. Van Deursen het verloop: 1. Gods adem heeft ze verstrooid, 2. De strijdende partijen,

3. Filips aanvalsplan, 4. Parsa's oorlogs- en vredesoffensief, 5. Tegenweer, 6. De strijd in het Kanaal, 7. De terugkeer, 8. Een godsgericht? Daarna volgt een korte bibliografie. Hier komen de daden des Heeren naar voren. De Heere heeft toen wonderlijk geholpen. Dat mogen we niet vergeten. De brochure telt 32 blz. en kost f 6,90.

Op zoek naar de smalle weg

Onder deze titel verscheen in juni j.l. een themanummer van de *civitate*, officieel orgaan van de *civitas studiosorum* in fundamento reformata. De vraag wordt aan de orde gesteld welke machten of 'afgoden' onze cultuur beheersen, en welke consequenties het geloof in en de gehoorzaamheid aan Christus voor onze houding daartegenover heeft.

Aan deze vraag moet voorafgaan de vraag, hoe we op de smalle weg komen. Ook over de vraag wat een waar christen is. De grondslag moet goed zijn. We lopen allen gevaar om dat te vergeten.

Het themanummer is te bestellen door storting van f 9,— (inclusief porto) op gironummer 3073492 te name van Fiscus De Civitate te Delft, onder vermelding van 'Themanummer "Op zoek naar de smalle weg"'. B.

BIJBEL VOOR EVANGELISATIE

Speciaal voor evangelisatiedoel-einden heeft de GBS een goedkopere Bijbel beschikbaar.

BIJBEL, in de Statenvertaling, met verklarende woordenlijst, handzaam formaat, 10,5x16 cm., stevige kft met zilveropdruk, 1362 pagina's.

f 12,50

Voor gratis verspreiding of extra korting kan een beroep op ons "verspreidingsfonds" worden gedaan.

Bestellingen (in portvrije enveloppe) uitsluitend bij:

GEREFORMEERDE BIJBELSTICHTING

ANTWOORDNR. 18 3300 WB DORDRECHT

ELBURG ZENDINGS DAG

van de Chr. Geref. kerk in de Geref. Kerk, Vrijheidsstraat 1.

D.V. woensdag 27 juli a.s.
Aanvang: 10.30 uur.

Sprekers:

Opening: Ds. H.C. v.d. Ent.

Ds. J. Slagboom van het Zendingsveld.

PAUZE tot 2 uur.

Sprekers:

Ds. J.P. Boiten van Schiedam.

Ds. M.C. Tanis van Sliedrecht.

Ds. A. v. Heteren van Werkendam.

Boekentafel, koffie en broodjes aanwezig.

PLAATS UW FAMILIEBERICHTEN IN BEWAAR HET PAND

Volledig pension aangeboden in het landelijk dorp Kesteren in de Betuwe, 3 km. van Rhenen.

PENSION DE PEEL

Familie Knuivers, Boveneindsestraat 14, 4041 EJ Kesteren, tel. 08886-1687